

TOTI

ARAN

EDITORIAL

Numèro:

73

NOTICIARI ARANÉS

DELUNS:

6-XI-1.989

ETH TUNÈL DERA BONAIGUA AURÀ UA LONGADA DE
3.590 MÈTRES DAMB UN CÒST APROXIMAT DE 3.600
MILIONS DE PESSETES.

Fòto panoramica dera Val de Ruda (diari La Mañana)
(continue darrèr)

IMPRESI SENSE ADREÇA

EDITORIAU

Ua lengua non ei pas sonque un simple mòde d'expression, ei eth veïcul de tot un saber, de costums e de reflectiments particulars, d'ua concepcion dera vida e deth còsmos e de formes singulars de pensament, es quaus fístonen e harguen es caracteristiques d'un important grop uman que lo destriguen d'aqueri que i a ath sòn torn.

Plan per açò, non se pòt pas arténher eth hons d'ua lengua, trèi-li tot eth sòn chuc e saba, senon descorbim eth miei que la practique, sense veir es òmes dera quau'era n'ei era anima, sense apréner era sua istòria, es sòns manères o biaïes de víuer, es sòns engüegi e es sòns gòis, es sòns penes e es sòns estacaments, atau coma es sses reaccions deuant es cambiaments o mudacions naturaus o impausades. Pr'amor d'açò, non se pòt desseparar era lengua dera vida, donc, totes dues van amassa deth madeish moment en qu'aguesta darrèra comence.

Escanar ua lengua qu'ei aucir ua cultura e era pèrda que d'era ne resulte qu'ei ua pèrda entà tota era umanitat.

Sonque auem de campar ath torn nòste entà veir era pròva de qu'aguesta pèrda ei plan rapida e n'i a pro entà convencê-mos tamb es problèmes que gessen o trapam entà poder tradusir o explicar eth naut nombre de mots, locucions, eca. dera nòsta lengua entà encuedà-mo'n de qu'açò ei atau.

Entà arturar aquest procès sonque auem d'auer present açò: "Nosati seram aquerò que nosati voleram", ei a díder, "èster o non èster".

(continuacion dera notícia deth Pòrt dera Bonaigua)

Eth tunèl dera Bonaigua, damb ua longada de 3.590 mètres aurà un còst aproximat de 3.600 milions de ptas. Era boca Èst serà plaçada ath costat deth refugi dera Mair de Diu des Ares e era boca Oèst ena Val de Ruda. Er estudi aproximatiu a estat hèt pes empreses Auiding e Inocsa. Aquest trabalh a estat encargat pera Generalitat de Catalunya que a mès a demanat ad aquestes dues empreses era elaboracion de projèctes tà acondicionar eth traçat de carretèra que va des d'Esterri enquia Vielha damb totes es possibles variants que se poguen hèr ara ora de passar per dehòra des nuclis mès importants de poblacion a mès de parçans fòrça

conflictaus coma eth pas escanat d'aguesta carretèra comarcau per Salardú.

Eth tunèl se horadarà entre es punts km. 19 e 30,40 dera comarcau 142, damb aguesta òbra s'estauviaràn 11,400 Km. deth tram mès perilhós d'aguesta carretèra peth mau estat dera madeisha, a mès i cau híger era nhèu, eth torbeg e era broma deth cap deth pòrt.

Ei previst qu'era amplada deth tunèl sigue de 9,70 mètres distribuïts entre vies, arcèns e trepaders. Aguest tunèl aurà ua pendent de pujada en direccion tara Val d'Aran deth 3%, ja qu'era boca deth Palhars serà a ua altitut de 1.680 mètres e era d'Aran a 1.800 mètres.

AÇÒ QU'EI !

Delànet, en tot guardar era TV3 comencèc eth programa "La Parada". En prumèr lòc gessec un anonci: "Ua hemna planchaue ua camisa e en tot virar era plancha se ve ath dejós d'era era imatge deth supausat òme que baishe deth tet damb era camisa lorda, sudada e nera".

Alavetz era hemna ce ditz: "Aguesta camisa semble límpia, mès non flaire guaire ben". En aqueres ges eth producte que patronege eth programa; era hemna lo cuelh e ditz: "Aguest producte ath delà de limpiar trè es males flaires dera ròba".

Dempús d'aguest anonci comence pròpiament eth concurs, eth quau se desvolope dera següenta manèra: Era secretària deth programa pòrte tres cartes que s'an escuelhut sus era survehança d'un notari (tostemp en demorar qu'eth notari en question non serà pas eth madeish que caçaue isards enes nòsti bòsqui e plan per açò deu èster ua persona aunorabla). S'escuelh era carta numerotada damb eth numerò 1. Seguis eth locutor: "Trucada de Barcelona ciutat 397 66 e dus numeròs mès...senhora S, que demore en carrèr C, numerò N, quin programa vedetz?

- "Era parada".

- Prumèra pregunta, per 333.333 ptas, aguest programa ei duau (catalan e anglès) o non?

- Aguest concurs ei sonqu'en catalan.

- Fòrça ben Sra S acabe de ganhar 333.333 ptas. que pugen en sòn marcador.

- Dusaua question, per 333.333 ptas., que li cau demanar a un bon sabon ath delà de deishar era ròba neta?

- Que la dèishe tamb bona flaira!

- Plan ben a tornat a ganhar 333.333 ptas!

- Tresaua question, era setmana passada li aufriren ara nòvia de King-Kong un obsèqui tara bèstia. Mos pòt díder quin ère aguest?

- Un platano!

(continüe ath darrèr)

- Plan ben, a tornat a guanyar 333.333 ptas. mès ua pesseta que i ahigi jo, acabe de guanyar, donc, un milion de pessetes.

Vist aquest meravilhós programa, damb un mau de vrente e en tot borí-me eth sang, determini amortar era "caisha pèga" ath deuant de tanta uedor, pegaria e lauament de cervèth.

Non sai pas se de qui ei eth tòrt, mès veir era misèria, er hame e eth dolor que i a ath nòste torn non pogui pas arretier era mia ràbia e tristor ath deuant d'aquest degalh e sostradís de sòs.

Senhors que trabalhatz enes mieis de comunicacion, tostemp sò pensat que vosati ètz persones serioses e non pogui arribar compréner qu'en torn d'encoratjar ara gent a concursi culturaus, d'iniciatiua, eca., podetz hèr hóner es minutes d'emission tamb concursi que prebotgen era ignorància, era incultura e era vida planèra que shurme per toti es cornèrs en aquesta societat, que sonque viu que, entath e peth consum.

Entà on vam?... sai pas.

Joanet

NET CLASSICA D'ARAN

Es propèrs dies 15 e 16 de Noveme se representaràn en Cinèma de Vielha es pèces de teatre:

- * Eth mercadèr de Venècia.
- * Eth malaut imaginari.
- * Era forena domada.

En aquesta net classica d'Aran qu'ei promoiguda peth Departament de Cultura der Ajuntament de Vielha-Mijaran i participaràn 42 mainatges d'edats comprenudes entre 8 e 15 ans.

Organise e dirigís aquesta net teatrau KIKE BOYA, que compdarà tamb era collaboracion de JORDI TREMOSA e ALEX FABREGAT entà portar a tèrme eth dissenh e montatge des decorats.

Aquestes òbres son adaptades ath catalan tà èster representades pes mainatges, e revirades ar aranés peth C.N.L. dera Val d'Aran.

Aquestes pèces teatraus tanben seràn representades en Bossòst e Les es dies 18 e 19 de Noveme respectivament, entàs 10 dedth ser (22 ores).

Tara resèrva d'entrades podetz trucar as respectius Ajuntaments nomentats.

RESULTATS DES ELECCIONS GENERAUS:

Taula generau der Estat Espanhòl:

	PSOE	PP	CDS	IU	CIU	PNV
ESPAÑA	176	106	14	17	18	5

Taula generau ena Autonomia de Catalunya:

	PSC	CIU	PP	IC	CDS
CATALUNYA	20	18	4	3	1

Taula de numerò de vòts obtenguts pes diferents partits
laguens dera Val d'Aran, remarcant tanben es obtenguts
laguens de cada pòble:

	CIU	PSOE	PP	ERC	IU	CDS
ARRES	16	14				3
BAUSEN	14	15	3			
ES BÒRDES	41	22	3	1		6
BOSSÒST	140	169	109	5	15	17
CANEJAN	18	27	5		1	2
LES	153	147	47	2	1	15
SALARDÙ	102	83	63	2	8	17
ARTIES	115	81	35	1	5	9
VIELHA	377	253	206	4	24	41
ESCUNHAU	118	22	19	5	7	
GAUSAC	50	39	21		3	3
AUBÈRT	86	51	13	1	9	11
VILAMÒS	24	21	2			1
TOTAU	1254	944	526	21	73	125

CONDES TÀ ARRIR

ISTOÈRA VERTADÈRA

Bernat que patie dèmpús plan de temps e qu'anaue soent entà çò deth mètge. Non ère pas guaire desgordit e non sabie pas d'ider a on auie eth mau: tanlèu ère er estomac, tanlèu eth vente, tanlèu eth cap; quauquarren que pujaue e que baishaue. Eth mètge non i comprenie pas arren. Un bèth dia, Bernat que tornèc entara consulta e que li ditz ath mètge:

- Mossur, que patisqui a crebar, non posqui pas guarí-me; alavetz, que me vatz aucir.

Eth mètge sagèc d'encoratjà-lo, mès tostemp eth Bernat que didie:

- Mossur, aucitz-me se vos platz!

Eth mètge que fenís per didé-li:

- E ben, plan que tu ac vòs, que te vau aucir mès non voi pas qu'ac veigues.

Tamb un mocader, que li cluquèc es uelhs e que l'amièc entath corrau ath cant d'ua mòto (ua des prumères qu'eth mètge viege de crompar). Tot d'un còp, eth mètge que sarre tamb eth pè era pedala e era detonacion que partis coma ua barrinada d'ua escopeta.

Eth praube Bernat, miei espantoriàt, miei estonat, que partic a comes-ajudatz-me, en tot cridar, sense revirà-se entà darrèr:

-M'auetz mancat, Mossur, m'auetz mancat!!... Non m'auetz pas tocat!...

Eth mètge que se n'arrie coma un crebat.

D'alavetz enlà, ath praube Bernat que se li guariren toti es maus...

Armanac des païsi gascons.

ERA ESCÒLA D'ESPÒRTS DE VIEHA-MIJARAN

AMASSE A PRÒP DE 80 PARTICIPANTS

Ath torn de 80 personas s'an inscrit ena presenta edicion dera Escòla Esportiuva de Vielha-Mijaran.

Aguesta escòla consistís ena programacion d'activitats qu'incloïssen a mès des esportiuves, gimnastica de manteniment tà gent mès grana e tanben sessions especiaus tàs mainatges mès joeni, tostemp jos era survehança de professors especialisats.

Aguestes activitats se desvoloparàn en pabelhon polivalent de Vielha.

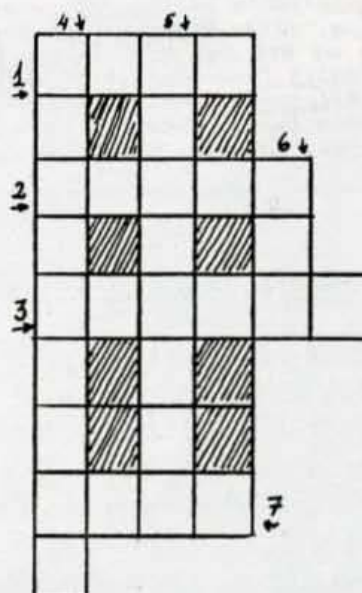
E	S	H	I	V	A	U	P	T	A
P	E	R	A	Q	U	E	R	O	A
U	E	M	D	E	V	P	O	T	V
A	R	T	A	S	F	O	R	C	E
S	S	A	U	M	E	T	P	O	D
L	I	U	A	T	I	R	Q	U	E
A	E	R	S	M	V	O	E	S	T
L	A	E	G	U	A	D	I	E	H
U	N	T	E	S	C	A	R	A	N
M	O	S	T	G	A	T	A	I	D

SAUSSÈR DE LETRES

Cercatz en aquest
Saussèr de letres
9 nòms de bestiar
de casa.

CROTZAMENT DE MOTS

- 1.- Pastís tradicionau dera hèsta aranesa.
- 2.- Division der an en quate etapes climatiques.
- 3.- Darrèr mes der an.
- 4.- Arbe que da un frut típic en mes de Noveme.
- 5.- Bocin de car que va amassa damb un garròt.
- 6.- Part deth dia.
- 7.- Producte fabricat damb carn de porcèth e ei fòrça típic ena val d'Aran.

CONCURS CULTURAU

Entorneja tamb un cercle era contèsta bona.

- 1.- En quina artiga se trapen "Es garonetes".
Valarties, Varradòs, Ribèra de Vielha, Artiga de Lin, Aiguamòg.
- 2.- Era locucion adverbial "de land en land" vò díder:
Deishar dubèrtes pòrtes e hièstres, demorar damb era boca dubèrta, cantorlejar cançons, anar d'un canton tà un aute, minjar ath sant córrer.
- 3.- En quin an se comencèc a horadar/traucar eth tunèl de Vielha:
1.947, 1.913, 1.936, 1.929, 1.925.
- 4.- En Joan Espanha, hilh de Vielha siguec conselhèr dera Generalitat en 1.936, sabetz quina o quines conselheries amièc:
Ensenhament, Sanitat Publica, Governament, Òbres Publiques.
- 5.- Guairi "duros"(5 ptas.) ère ua onça?
16, 100, 11, 5, 82.

Nòm:.....Adreça:.....

S	E	G	U	A	R	D	E	S	U
N	S	H	I	N	H	A	B	U	A
I	T	H	T	O	C	N	E	T	O
A	T	R	N	N	A	V	D	E	E
H	E	R	E	I	S	H	O	I	S
R	U	A	S	P	S	P	T	L	C
A	A	N	T	T	E	L	H	E	A
S	E	E	R	B	E	S	P	E	R
A	T	A	M	R	T	O	T	I	E
E	S	C	C	E	R	I	D	E	R

	5	6	P			
1→	J	O	A	N	E	T
	A		S			
2→	N	A	S			
	G		A			
3→	L	A	S	P	A	N
	N		O		A	
4→	A	B	R	I	U	
			T		T	

CONCURS CULTURAU

Entorneja tamb un cercle era contèsta bona.

- * Quin ei eth tuc mès naut dera Val d'Aran?
Maubèrme, Montardo, Biciberri, Montludè, Malh des Puis.
- * Quin ère eth nòm antic deth Pòrt dera Bonaigua?
Salenques, Pèires Aubes, Palhers, Estèrri, Pòrt de Tredòs.
- * En quin pòble neishet Mn. Josèp Condò Sambeat?
Vielha, Vilac, Montcorbau, Bossòst, Montgarri.
- * Quin ei eth nòm deth cargue politic, e qu'en castelhan se'n ditz "concejal" e en catalan "regidor".
Baile, cosso, auasilh, messatger, deputat.
- * A quina lengua romanica tanh er aranès?
Francès, catalan, castelhan, occitan, italian.

TOTI

NOTICIARI ARANÈS

CONSEILH COMARCAU
DERA VAL D'ARAN

DIRECCION GENERAU
DE PATRIMÒNI ESCRIT
E DOCUMENTAU DERA
GENERALITAT DE
CATALUNYA

EDITE E IMPRIMÍS:

Centre de Normalisacion
Lingüistica dera Val
d'Aran.

Còto Saforcada, s/nº
tel.: 64 00 92
25530 V I E L H A

DEPÒSIT LEGAU:

L-1.328-1.987

ORARI DES CLASSES D'ARANÈS E CATALAN DETH C.N.L.

- Catalan Nivèu A:
Dijaus: 6,30 a 8 dera tarde (a començar eth 2-XI-89).
- Catalan nivèu B:
Dimars: 6 a 7,30 dera tarde (a començar eth 7-XI-89)
- Aranès nivèu A (VIELHA):
Dimèrcles: 7 a 8,30 dera tarde (a començar eth 8-XI-89)
- Aranès Nivèu A (Bossòst):
Dimars: 6 a 7,30 dera tarde (a començar eth 7-XI-89).

Eth remoquet dera setmana

